

Keilaniemi

Kuva: Pasi Hornamo, Summit Media Oy

TARKASTUSLAUTAKUNNAN LAUSUNTO VALTUUSTOLLE VUODEN 2020 KOLMANNESTA OSAVUOSIKATSAUKSESTA

1 Espoon kaupungin talouden kehitys

Espoon kaupungin ja sen liikelaitosten sekä taseyksiköiden vuosikate ja tilikauden tulos ovat toteutumassa koronapandemiasta huolimatta talousarviossa arvioitua parempina johtuen valtion kunnille myöntämisestä merkittävistä kompensatioista.

Koronaviruspandemian toinen aalto on edennyt syksyn aikana ja pääkaupunkiseudulla viruksen on marraskuussa todettu olevan leviämisvaiheessa, mikä on aiheuttanut uusia sulkua- ja rajoitustoimia. Pandemian vaikutukset tulevat heijastumaan kaupungin toimintaan ja talouteen myös seuraavina vuosina. Esimerkiksi sosiaalisten ongelmien kasvu ja kertyneen hoitovelan purku tulevat kasvattamaan palvelutarvetta. Lisääntynyt työttömyys tulee heikentämään lähivuosien verotulokertymää. Vuodelle 2021 valtion kompensatiot kunnille ovat laskemassa huomattavasti kuluvan vuoden tasosta.

Valtuusto hyväksyi Taloudellisesti kestävä Espoo - tuottavuus ja sopeuttamisohjelman lokakuussa. Ohjelmalla tavoitellaan 147 milj. euron sopeutusta käyttötalouteen valtuustokauden 2021-2025 loppuun mennessä sekä investointitason laskemista kymmenellä prosentilla vuosina 2021-2030.

Verotulot ja valtionosuudet

Valtio on vuonna 2020 kompensoinut kunnille koronan aiheuttamia tulomenetyksiä ja menolisäyksiä lisätalousarvioissaan, joista Espoon osuus on noin 90 milj. euroa. Verotuloja ja valtionosuuksia on kolmannessa osavuosisikatsauksessa ennakoitu tilittävän vuonna 2020 yhteensä 1 753 milj. euroa, mikä on 77 milj. euroa talousarviossa arvioitua enemmän.

Vuosikate ja tilikauden tulos

Vuoden 2020 vuosikatteenä on kolmannessa osavuosisikatsauksessa arvioitu 219 milj. euroa ja tilikauden tulokseksi 47 milj. euroa.

Lainat

Kaupungin lainakanta oli lokakuun lopussa 1 120,9 milj. euroa. Talousarviossa vuodelle 2020 budjetoitu lainanottovaltuus 285 milj. euroa on kokonaisuudessaan käytetty.

Rahastot

Espoon rahastojen tuottoennustetta on kolmannessa osavuositarkastuksessa laskettu 11,7 milj. euron budjetoidusta 18,5 milj. eurosta. Rahastoja puretaan talousarvion mukaisesti 15 milj. eurolla vuonna 2020.

Henkilöstö

Kaupungin henkilöstömäärä oli lokakuun 2020 lopussa 14 897. Henkilöstömäärä kasvoi vuoden aikana 257 henkilöllä. Suurinta kasvu oli sosiaali- ja terveystoimessa, jossa henkilöstön määrä kasvoi 133 henkilöllä. Sivistystoimessa henkilöstömäärän kasvu oli 94, konsernihallinnossa 12 ja teknisessä ja ympäristötoimessa kaksi. Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen henkilöstömäärän kasvu oli 16. Henkilöstökustannukset ovat kasvaneet tammi-lokakuussa 3,7 prosenttia edellisestä vuodesta. Vuokratyökustannusten kertymä oli 20,8 prosenttia pienempi kuin vuotta aikaisemmin. Yhteensä henkilöstö- ja vuokratyökustannukset kasvoivat tammi-lokakuussa 2,6 prosenttia.

Henkilöstön terveysperusteisia poissaoloja oli tammi-syyskuussa yhteensä 15,8 päivää/henkilötyövuosi. Vuonna 2019 poissaolojen vastaava määrä oli 15,4 päivää/henkilötyövuosi. Poissaolojen määrä on hiukan noussut syksyn kuluessa johtuen pääsääntöisesti sivistystoimen varhaiskasvatuksen ja opetuksen korona-altistuksista ja karanteenista. Muilla toimialoilla poissaolojen määrä on edelleen hieman laskenut.

1.1 Käyttötalouden talousarvion poikkeamat sitovuustasoittain

Toimialat ovat raportoineet osavuositarkastuksessa käyttötalouden talousarvion poikkeamista sitovuustasoittain. Raportointiin on sisällytetty lisätiedot koronapandemian vaikutuksista toimintoihin ja palveluihin sekä käyttötalouden tuloihin ja menoihin.

Kaupungin ulkoisten toimintamenojen ennustetaan kasvavan kolme prosenttia vuodesta 2019. Ulkoisten toimintamenojen arvioidaan ylittävän talousarvion määrärahat 2,6 milj. eurolla.

Yleishallinnon sitovan toimintakatteen alijäämä on 0,6 milj. euroa talousarviossa arvioitua parempi.

Sosiaali- ja terveystoimi arvioi osavuositarkastuksessa menomäärärahojensa ylittävän yhteensä 14,2 milj. eurolla. Tulojen on arvioitu alittuvan 5,7 milj. eurolla. Sitovuustasoittain tarkasteltuna kolmannessa osavuositarkastuksessa on raportoitu seuraavista poikkeamista:

- **Vanhusten palveluissa** menojen arvioidaan ylittävän 2,8 milj. eurolla johtuen koronapandemiasta aiheutuneista suojatarvike- ja henkilöstökuluista sekä kotihoidon arvioitua korkeammasta volyymin kasvusta sekä ylityksistä vuokratyövoiman käytössä. Tulojen arvioidaan ylittävän 2,6 milj. eurolla, koska rintamaveteraanien valtionkorvauksia on saatu ennakoitua enemmän.
- **Terveyspalveluissa** menojen arvioidaan ylittävän 6,9 milj. eurolla johtuen koronapandemiasta aiheutuneista kuluista. Avosairaanhoidossa koronanäyteenotosta, koronaneuvonnasta ja tartuntajäljityksestä on arvioitu koituvan 13 milj. euron menolisäykset, mutta menolisäystä vähentää erikoissairaanhoidon menojen ennustettu 6,1 milj. euron alitus. Tulojen arvioidaan alittuvan 5,7 milj. eurolla, koska koronapandemian aiheuttama asiakasmäärien lasku on vaikuttanut tuloihin negatiivisesti, muun muassa asiakaskäyntien määrän väheneminen kevään sulkutoimien takia suun terveydenhuollossa.
- **Perhe- ja sosiaalipalveluissa** menojen arvioidaan ylittävän 5,0 milj. eurolla, koska talousarvion laadinnan yhteydessä lasten sijaishuollon ja aikuisten tuetun asumisen palvelutarve ennakoitiin alhaisemmaksi. Tulojen arvioidaan alittuvan 2,7 milj. eurolla, koska valtiolta saatavat tulot ennakoitiin talousarviossa suuremmiksi kuin toteuman perusteella on ennustettavissa.

- **Sosiaali- ja terveystoimen esikunnan** menojen arvioidaan alittuvan 0,555 milj. eurolla, koska kehittämistoimenpiteistä aiheutuvia tietohallinnon kuluja on toteutunut ennakoitua vähemmän. Tulojen arvioidaan ylittävän 0,158 milj. eurolla, koska valtiolta saadaan rahoitusta Sote-hankkeen ja rakenneuudistuksen työhön.

Kolmannen osavuositarkastuksen yhteydessä valtuustolle esitetään, että sosiaali- ja terveystoimen määrärahoihin tehdään seuraavat muutokset:

- Vanhusten palveluiden toimintamenojen määrärahaa lisätään 2,8 milj. eurolla,
- Terveyspalveluiden tuloarviota vähennetään 5,7 milj. eurolla ja toimintamenojen määrärahoja lisätään 6,9 milj. eurolla sekä
- Perhe- ja sosiaalipalveluiden tuloarviota vähennetään 2,7 milj. eurolla ja toimintamenojen määrärahoja lisätään 5 milj. eurolla.

Sivistystoimi arvioi menomäärärahojensa alittuvan 12,8 milj. eurolla. Tulojen arvioidaan alittuvan 0,4 milj. eurolla. Kolmannessa osavuositarkastuksessa on raportoitu seuraavista poikkeamista:

- **Suomenkielisen opetuksen** menot alittunevat 2,1 milj. eurolla koronapandemian aiheuttamien rajoitus- ja sulkutoimien takia. Toiminnoittain suurimmat menoalitukset johtuivat ruokailusta 1,08 milj. euroa, kuljetuksista 1,0 milj. euroa, iltapäivätoiminnan kulujen alituksesta 0,4 milj. euroa, lukion vuokra- ja varauksesta 0,3 milj. euroa sekä ICT-kulujen alituksesta 0,7 milj. euroa. Toisaalta opetuksen henkilöstömenojen arvioidaan kasvavan valtion korona-avustuksen käytön verran eli 1,95 milj. euroa. Tulojen arvioidaan ylittävän budjetoidun 1,1 milj. euroa. Tuloihin vaikuttaa positiivisesti valtion korona-avustus.
- **Suomenkielisen varhaiskasvatuksen** menojen arvioidaan alittuvan 6,5 milj. eurolla. Menojen alitukseen vaikuttivat Matinraitin ja Suviniityn päiväkotien valmistumisen ja toiminnan käynnistymisen siirtyminen joulukuulle. Kustannuksia on lisäksi alentanut koronapandemiasta johtuva poikkeustilanne, joka on vähentänyt muun muassa henkilöstö-, työvoimanvuokraus- ja ateriakustannuksia. Tulojen arvioidaan alittuvan 1,2 milj. eurolla. Koronapandemian takia kotihoitoon siirtyneiden lasten osalta ei kaupunginhallituksen päätöksellä ole peritty päivähoitomaksuja ajalla 18.3.-13.5.2020 niiltä päiviltä, jolloin lapsi on ennalta ilmoitetun mukaisesti ollut poissa varhaiskasvatuksesta.
- **Ruotsinkielisissä sivistyspalveluissa** (Svenska rum -lautakunta) menojen arvioidaan alittuvan 0,85 milj. eurolla. Tulojen arvioidaan alittuvan 0,6 milj. eurolla. Koronapandemian takia kotihoitoon siirtyneiden lasten osalta ei Svenska rum -lautakunnan päätöksellä ole peritty päivähoitomaksuja ajalla 18.3.-13.5.2020 niiltä päiviltä, jolloin lapsi on ennalta ilmoitetun mukaisesti ollut poissa varhaiskasvatuksesta. Lisäksi kaupunginhallituksen päätöksellä suomen- ja ruotsinkielisten palvelujen iltapäivätoiminnan asiakasmaksuja ei huhtikuussa peritty, ja toukokuun maksusta perittiin puolet, mikäli lapsi ei osallistunut iltapäivätoimintaan ko. aikavälillä.
- **Kulttuurin bruttobudjetoitujen palvelualueiden** menojen arvioidaan alittuvan 1,8 milj. eurolla. Menojen alituksesta noin 0,9 milj. euroa johtuu koronapandemian aiheuttamasta poikkeustilanteesta. Toimintatulojen arvioidaan toteutuvan lähes talousarvion mukaisesti.
- **Kulttuurin nettobudjetoitujen palvelualueiden** menojen arvioidaan alittuvan talousarvion 0,2 milj. eurolla. Tulojen arvioidaan ylittävän talousarvion 0,6 milj. eurolla. Tuloarviossa on huomioitu opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämät korona-avustukset muun muassa kaupunginorkesterille ja kaupunginmuseolle. Sitovan toimintakatteen arvioidaan alittuvan noin 0,8 milj. euroa.
- **Liikunta- ja nuorisolautakunnan** osalta menot alittunevat 1,0 milj. eurolla. Tulojen arvioidaan alittuvan 0,9 milj. eurolla koronatilan aiheuttamien pudonneiden asiakasmaksutulojen takia.
- **Muussa sivistystoimessa** menojen arvioidaan alittuvan 0,4 milj. eurolla johtuen säästöistä sisäisissä erissä, kuten ICT- ja henkilöstöpalveluissa. Tulojen arvioidaan toteutuvan talousarvion mukaisina.

Kolmannen osavuositarkastuksen yhteydessä valtuustolle esitetään sivistystoimesta seuraavia määrärahamuutoksia:

- Svenska rum -lautakunnan tuloarvion vähennystä 0,624 milj. eurolla ja
- Liikunta- ja nuorisolautakunnan tuloarvion vähennystä 0,862 milj. eurolla.

Teknisessä ja ympäristötoimessa tulojen arvioidaan kokonaisuutena ylittävän talousarvion, vaikka esikunnan tuotot alittavat talousarvion 1 milj. eurolla. Toimintamenojen arvioidaan toteutuvan muuten talousarvion mukaisesti paitsi joukkoliikenteen menojen, joiden arvioidaan ylittävän koronapandemian takia talousarvion 3 milj. eurolla.

Kolmannen osavuosisikatsauksen yhteydessä valtuustolle esitetään teknisen ja ympäristötoimen käyttötalouteen seuraavia muutoksia:

- Tekniselle lautakunnalle 5 milj. euron tuloarvion lisäystä sopimusrakentamiseen, jonka vastaavia menoja varten on tehty määrärahan lisäesitys investointeihin.
- Lisäksi joukkoliikenteen määrärahaan esitetään 3 milj. euron lisäystä, koska menojen arvioidaan ylittyvän koronatilanteen vuoksi.
- Muihin teknisiin ja ympäristöpalveluihin esitetään 1 milj. euron tuloarvion vähennystä johtuen maanmyyntivoittojen ennakoitua pienemmästä toteutumisesta.

1.2 Investoinnit

Kaupungin investointeihin on varattu muutetussa talousarviossa 405 milj. euroa, josta on lokakuun loppuun mennessä toteutunut 275 milj. euroa. Vuoden 2020 investointien kokonaismääräksi arvioidaan 400 milj. euroa. Investointien valtionosuudet ja rahoitusosuudet huomioiden kaupungin nettoinvestointien määräksi on arvioitu 325 milj. euroa vuonna 2020.

Kiinteiden rakenteiden ja laitteiden infrastruktuurin rakentamisolosuhteiden raportoidaan olleen vuoden 2020 aikana poikkeuksellisen hyvät. Leuto sää on mahdollistanut täysimääräisen työmailla työskentelyn ja koronaviruksen aiheuttama liikenteen vähäneminen on auttanut urakoiden etenemisessä.

Raide-Jokerin raiteiden rakentamista Leppävaarassa elokuussa 2020 Kuva: Olli Urpela

Kehä I -hanke Laajalahdessa on noin puoli vuotta edellä aikataulustaan ja myös Raide-Jokeri on edennyt Espoossa aikatauluaan nopeammin.

Kolmannen osavuosisikatsauksen mukaan kummankaan edellä mainitun hankkeen kokonaiskustannusarvio ei ole muuttunut, mutta määrärahojen käyttötarve on aikaistunut. Lisäksi sopimusrakentaminen on edennyt aikatauluaan nopeammin.

Kolmannen osavuosisikatsauksen yhteydessä valtuustolle esitetään seuraavia muutoksia investointihankkeiden määrärahoihin:

- Kehä I Laajalahdessa -hankkeelle esitetään 4,4 milj. euron määrärahalisäystä,
- Raide-Jokerille 7,1 milj. euron tuloarvion ja 11,4 milj. menoarvion lisäämistä,
- sopimusrakentamisen investointeihin esitetään 5 milj. euron määrärahalisäystä ja vastaavaa tuloarvion korotusta käyttötalouteen vuodelle 2020,
- maa- ja vesialueet, tuloarvion vähennys 0,55 milj. euroa,
- osakkeet ja osuudet, teknisen ja ympäristötoimen arvopaperit, määrärahan lisäys 0,91 milj. euroa, josta osakehankintoihin 0,2 milj. euroa (mm. hankitut autopaidat ja loppuvuonna merkittävät Turun Tunnin Junan osakkeet) ja 0,7 milj. euroa Länsimetro Oy:n rahastoitavaan osuuteen, mikä on käyttötalouden puolelle kirjattavien vastikkeiden arviossa vastavasti pienempi.

1.3 Tilapalvelut-liikelaitos

Tilapalvelut-liikelaitoksen vuoden 2020 muutettu tulostavoite 8,6 milj. euron ylijäämäisestä tuloksesta ennen varauksia ei toteudu. Osavuositarkastuksen mukaan liikelaitoksen vuoden 2020 tulokseksi ennakoitaan 5,2 milj. euroa ja tulostavoitteen alittavan muutetun talousarvion 3,4 milj. eurolla.

Tulostavoite liikelaitoksen talonrakennusinvestointien hankkeiden toteutumisesta valtuuston päättämän talousarvion sekä taloussuunnitelman investointiohjelman aikataulun ja kustannusarvion mukaisesti ei myöskään ole toteutumassa. Osavuositarkastuksen mukaan talousarvioon varatun 131,6 milj. euron investointiohjelman toteuttaminen etenee normaalisti, mutta uudisrakentamisessa arvioidaan jäävän käyttämättä 13,2 milj. euroa eri hankkeilta talousarviossa uudisrakentamiselle.

- Kolmannen osavuositarkastuksen yhteydessä valtuustolle esitetään päätettäväksi useita lisäyksiä ja vähennyksiä Tilapalvelut-liikelaitoksen uudisrakentamisen investointihankkeiden hankekohtaisiin määrärahoihin, jotka on eritelty esityslistatekstissä.

1.4 Suurpellon ja Tapiolan taseyksiköt

- Suurpellon taseyksikön rakentamisen määrärahoihin esitetään 0,5 milj. euron lisäystä vuonna 2019 valmistuneen pysäköintilaitoksen loppulaskuja varten sekä kiinteiden rakenteiden ja laitteiden määrärahan vähentämistä 1,85 milj. euroa johtuen Kyläseppän joukkoliikennekadun urakan viivästymisestä.
- Tapiolan taseyksikölle esitetään Otaniemen ja Keilaniemen kunnallistekniikan rakentamista varten 1,85 milj. euron määrärahan lisäystä Kehä I Keilaniemessä -projektin taloudellisen loppuselvityksen valmistumisen jälkeen maksetuista viimeisistä maksueristä sekä Otaniemen alueella ennakoitua nopeammin edenneen Raide-Jokerin vaikutuksesta.

Tarkastuslautakunnan arviointi

Vuoden 2020 kaupungin tulos ja vuosikate ovat toteutumassa talousarviossa arvioitua parempina johtuen valtion maksamista koronakompensaatioista. Koronaviruspandemian toinen aalto on jo aiheuttanut uusia sulkua- ja rajoitustoimia erityisesti pääkaupunkiseudulla, ja pandemian vaikutukset tulevat ulottumaan lähivuosille. Tämän hetken tietojen mukaan vuodelle 2021 valtion kompensatioiden taso on laskemassa huomattavasti.

Tarkastuslautakunnan suositus

Taloudellisesti kestävä Espoo - tuottavuus ja sopeuttamisohjelman toteuttaminen on välttämätöntä kaupungin ja konsernin talouden tasapainon saavuttamiseksi. Kaikkien viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden tulee määrätietoisesti jatkaa tasapainottamis- ja tuottavuustoimenpiteiden toteuttamista.

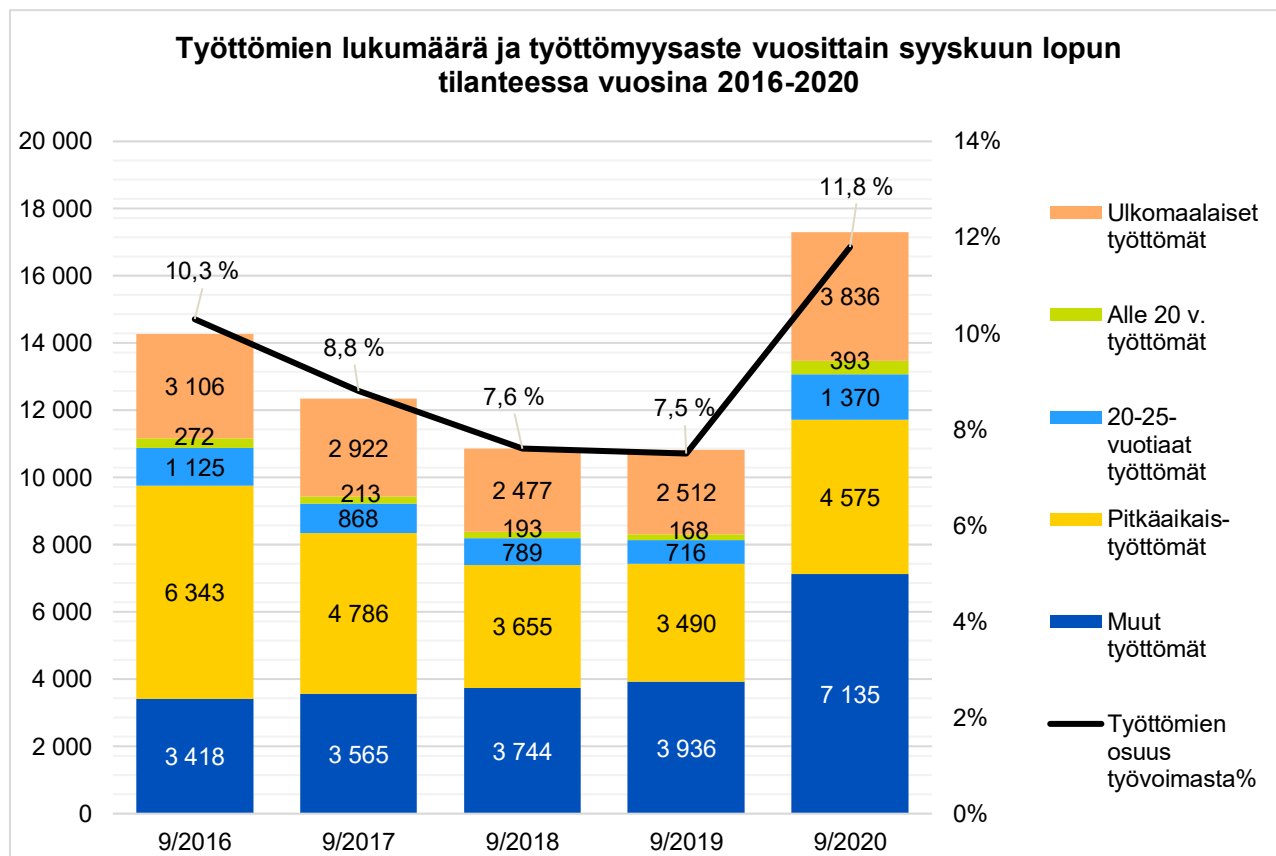
2 Työllisyystilanne ja työmarkkinatuen kuntaosuuskustannusten kehitys

Koronarajoitukset ja sulkutoimenpiteet aiheuttivat voimakkaan työttömyyden kasvun maaliskuusta 2020 lähtien. Korkeimmillaan työttömyys oli toukokuussa, ja sen jälkeisestä laskusuunnasta huolimatta taso on edelleen huomattavasti korkeampi kuin ennen koronapandemiaa.

Kaupunginjohtajan vuoden 2021 talousarvioesityksessä on todettu, että työllisyystilanteen kehitykseen vaikuttaa ratkaisevasti se, kuinka kansainväliset vientimarkkinat sekä kotimaisten tuotteiden ja palveluiden kysyntä saadaan elpymään koronakriisin aiheuttamasta pysähdyksestä. Tähän vaikuttavat mm. käytössä olevat koronarajoitukset. Koronapandemian vaikutusten arvioidaan näkyvän edelleen vuoden 2021 työttömyyslukuissa.

Espoon kaupunki on mukana vuoden 2021 alusta käynnistyvässä työllisyyden kuntakokeilussa, jossa alle 30-vuotiaiden, maahanmuuttajien ja vieraskielisten, sekä peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea saavien työttömien työnhakijoiden työllisyshoidon järjestämistä vastuu siirtyy valtiolta kunnille.

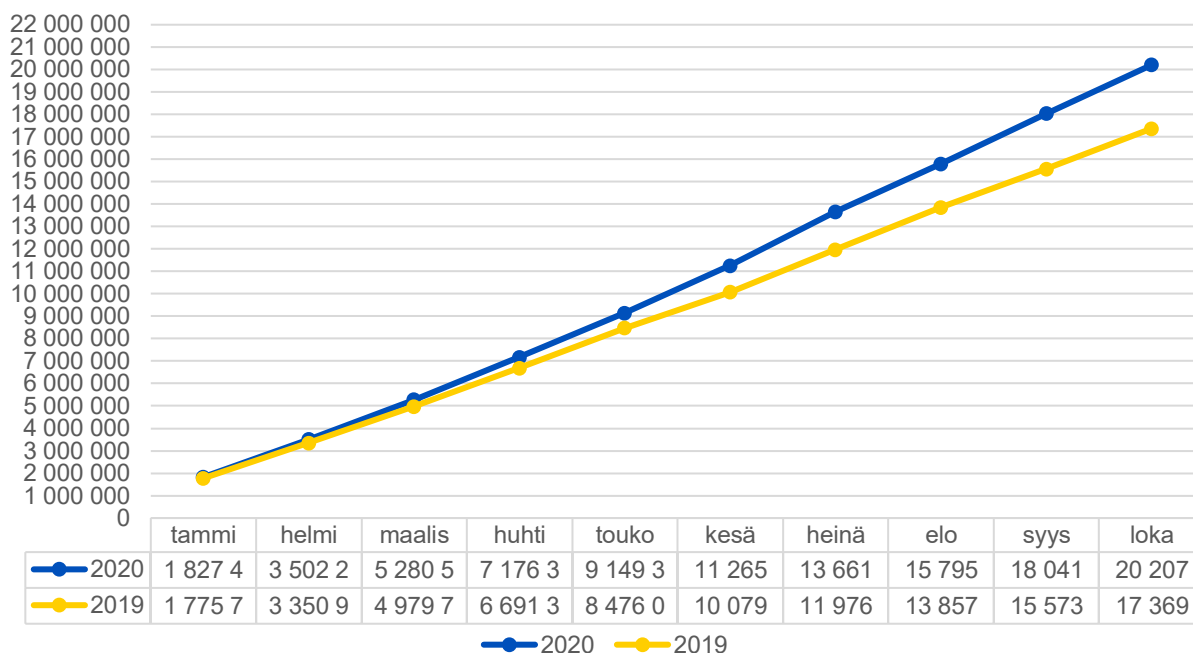
Työttömyysaste oli työ- ja elinkeinoministeriön virallisen tilaston mukaan syyskuun lopussa Espoossa 11,8 prosenttia. Työttömiä työnhakijoita oli 17 309, mikä oli 6 487 enemmän kuin vuotta aiemmin. Lomautettujen osuus työttömien määrästä oli syyskuun lopussa 22 prosenttia. Ennen koronapandemiaa helmikuussa 2020 Espoon työttömyysaste oli 7,5 prosenttia ja lomautettuja oli 3,5 prosenttia työvoimasta.

Lähde: https://www.espoo.fi/fi-FI/Espoon_kaupunki/Tietoa_Espoosta/Tilastot_ja_tutkimukset/Tyossakaynti_tyottomuus_ja_elinkeinot/Tyottomuus_kuukausittain%28549%29

Espoon työmarkkinatuen kuntaosuuskustannusten ennustetaan nousevan 24,8 milj. euroon, mikä ylittää 6,8 milj. eurolla talousarviossa arvioidun.

Työmarkkinatuen kumulatiiviset kuntaosuuskustannukset Espoossa tammi-lokakuussa 2020 ja 2019

Lähde: Espoon kirjanpitojärjestelmä 23.11.2020

Työmarkkinatuki ja siihen liittyvä lapsikorotus rahoitetaan valtion varoista 300 päivältä. 1 000 päivään asti työttömyysaika rahoitetaan puoliksi valtion ja työmarkkinatuen saajan kotikunnan varoista, minkä jälkeen työttömän henkilön kotikunnan rahoitus nousee 70 prosenttiin.

Tarkastuslautakunnan arviointi

Koronapandemian rajoitustoimet lähes kaksinkertaistivat Espoon työttömien ja lomautettujen määrän keväällä 2020. Työllisyystilanteen kehitykseen vaikuttaa ratkaisevasti se, kuinka pysyviä tai pitkäaikaisia haittoja ja vaurioita koronapandemia on aiheuttanut yritystoiminnassa ja kuinka voimakkaana pandemian toinen aalto toteutuu.

Työmarkkinatuen kuntaosuuskustannukset, ns. sakkomaksut, ovat edellisvuotta korkeammalla tasolla ja ylittäneet talousarvion 6,8 milj. eurolla. Vuoden 2021 alusta alkavan työllisyyden kuntakokeilun nähdään antavan mahdollisuuksia aktiivisten työllistämisen- ja kuntouttamistoimenpiteiden avulla vaikuttaa aiempaa voimakkaammin työttömien henkilöiden työllistymiseen ja samalla hillitä työmarkkinatuen kuntaosuuskustannusten kasvua. Asiakastiedon saaminen ja yksi palvelusta vastuullinen taho mahdollistavat palveluiden paremman kohdistamisen, kun kaupungilla on tiedot koko kohderyhmästä. Hyötyinä nähdään esimerkiksi terveyspalvelujen tarpeen tunnistaminen ja asiakkaan nykyistä nopeampi ohjaaminen oikeaan palveluun. Asiakkaille voidaan tarjota monialaisia palveluja hyödyntäen kaupungin käytettävissä olevia keinoja.

Tarkastuslautakunnan suositus

Kaupungin työllisyyspalvelujen tulee kuntakokeilun mahdollistamana tarjota asiakkaille monialaisia palveluja hyödyntäen eri asiakasryhmien tarpeiden mukaisesti kaikkia kaupungin käytettävissä olevia keinoja. Työllisyysmäärärahat tulee saada aikaisempaa paremmin kohdennettua työllisyyden lisäämiseen, jolloin on mahdollista hillitä myös kuntaosuuskustannusten kasvua.

3 Tulostavoitteiden toteutumisen arviointi

Valtuusto on asettanut vuoden 2020 talousarviossa toimialoille 41 sitovaa tulostavoitetta. Tulostavoitteiden toteutumistilanteesta on raportoitu toimialoittain tulostalouksissa. Kolmannessa osavuosisikatsauksessa on arvioitu 23 tulostavoitteen toteutuvan ja kahden toteutuvan osittain. Lisäksi kahden tulostavoitteen toteutuminen voidaan arvioida vasta myöhemmin. Valtuustolta haetaan kolmannen osavuosisikatsauksen käsittelyn yhteydessä poikkeamaa 14 tulostavoitteelle, jotka ovat jäämässä toteutumatta.

Tulostavoitteiden toteutumistilanteen on raportoitu olevan haasteellinen erityisesti talouteen, työllisyyteen ja hyvinvointiin liittyvien tulostavoitteiden osalta.

Vuoden 2020 tulostavoitteiden toteutuminen osavuosisikatsauksessa 3 esitettyjen tietojen perusteella sekä tarkastuslautakunnan arvio tulostavoitteiden toteutumisesta

Osavuosisikatsauksessa 3 raportoitu tulostavoitteiden toteutumistilanne	Tarkastuslautakunnan arvio tulostavoitteiden toteutumisesta OVK3:ssa raportoidun perusteella					
	TA 2020 tulostavoitteet	Valtuustolta haetaan poikkeamaa	Toteutuksessa	Osittain toteutuksessa	Ei toteutuksessa	Ei voida vielä arvioida
Konsernihallinto	15	7	5	1	7	2
Sosiaali- ja terveystoimi	12	6	5	1	5	1
Sivistystoimi	7	1	5	1	1	-
Tekninen ja ympäristötoimi	7	-	4	-	-	3
YHTEENSÄ	41	14	19	3	13	6

Tarkastuslautakunnan arviointi

Koronapandemia on aiheuttanut merkittäviä lisähaasteita useiden tulostavoitteiden toteuttamiselle. Valtuustolta haetaan kolmannen osavuosisikatsauksen käsittelyn yhteydessä poikkeamaa useille keskeisille toimialojen tulostavoitteille.

Kolmannessa osavuosisikatsauksessa ei kaikkien tulostavoitteiden toteutumisesta ollut vielä tarvittavia tietoja saatavilla, jotta niiden toteutumista olisi voinut kokonaisuutena arvioida. Puuttuvia tietoja olivat vielä esimerkiksi vuoden 2020 kaupunki- ja kuntapalveluiden laajan asuinkuntaindeksin seurantatiedot, koulujen ja päiväkotien kustannustehokkuusluku, Kunta10 -tutkimuksen tulokset ja konsernin lainakannan kehitys.

Tarkastuslautakunta käyttää arviointikertomuksessa esitettävässä tulostavoitteiden arvioinnissa seuraavaa asteikkoa: 1) toteutunut, 2) toteutunut osittain, 3) ei toteutunut ja 4) ei voitu arvioida. Tavoitteena on, että kaikkien tulostavoitteiden toteutumista voidaan tilinpäätöksen tulostalouksissa esitettyjen tietojen perusteella kattavasti arvioida.

Tarkastuslautakunnan suositus

Tilinpäätöksen tulostalouksissa toimialojen on esitettävä kattavat tiedot tulostavoitteiden toteuttamiseksi tehdyistä toimenpiteistä ja sisällytettävä raportointiin koronapandemian aiheuttamat vaikutukset ja lisähaasteet tulostavoitteen toteuttamiseen.

4 Espoo-konsernin yhteisöjen talous ja toiminta

4.1 Konserniyhteisöjen tulostavoitteiden toteutumisen arviointi

Espoon konserniyhteisöille on talousarviossa asetettu 36 sitovaa tulostavoitetta, joista tammi-syyskuun konserniraportissa arvioidaan toteutuvan 23. Neljän tavoitteen arvioidaan jäävän toteutumatta. Yhdeksän konserniyhteisöille asetetun tavoitteen toteutumista ei konserniraportin mukaan voida vielä arvioida tai tavoitteen saavuttamisessa on epävarmuustekijöitä.

Konserniraportin mukaan seuraavat tulostavoitteet ovat jäämässä toteutumatta vuonna 2020:

- Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä HUS:n pysyminen talousarviossa.
- HUS:n tuottavuuden vähintään 1,0 %:n vuosittainen nousu.
- Enter Espoon (aik. Marketing) vähintään 480 000 yöpymisen määrä ei koronapandemian takia toteudu. Tammi-syyskuussa on toteutunut 192 000 yöpymistä.
- Espoon kaupunginteatterin vierailuesitysten määrä on koronapandemian takia jäämässä tavoitteena olevasta 57 esityksestä. Tammi-syyskuun aikana vierailuesityksiä on toteutunut 31, joista yhdeksän ulkomaista.

Konserniraportin mukaan Espoon Asunnot Oy:n kahden tulostavoitteen toteutumiseen liittyy epävarmuutta:

- Espoon Asunnot Oy:n keskimääräisen asuntotuotannon aloitus 400 vuodessa. Vuonna 2020 ollaan ennusteen mukaan aloittamassa 480 asunnon rakentaminen. Mittarina oleva neljän edellisen vuoden liukuva keskiarvo olisi tällöin 328 asuntoa/vuosi.
- Espoon Asunnot Oy:n lämmityksen energiatehokkuus paranee. Konserniraportin mukaan lämmitysenergiaan on tammi-syyskuussa kulunut 5 % edellisen vuoden vastaavaa ajanjaksoa vähemmän, mutta sääkorjauslaskelma muuttaa indeksilukeman suuremmaksi lämmityksestä alkuvuodesta johtuen.

Lisäksi muiden konserniyhteisöjen seitsemän tulostavoitteen toteutumiseen liittyy epävarmuutta:

- Omnian tutkintokoulutuksesta eronneiden osuus kalenterivuoden aikana. Mittarina enintään 10 %. Toteutuminen arvioidaan vuositasolla.
- Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä HSY:n tuottavuuden nousu vähintään 1,5 prosenttia/vuosi ei toteutune vesihuollon (toimintamenojen/jäsenkaupunkien asukasmäärä) eikä jätehuollon (toimintamenot/käsitelty) jätemäärä osalta.
- HUS:in investointien kokonaistaso mitoitettava rahoituksellisesti kestävä tasolle. Konserniraportin mukaan talousarvion investointiosa on ylittymässä arviolta 7-10 milj. eurolla.
- Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä HSL:n jalankulun, pyöräilyn, joukkoliikenteen ja uusien liikkumispalvelujen kulkutapaosuuden kasvattaminen. Koronaviruspandemia on vähentänyt joukkoliikenteen matkustajamääriä merkittävästi maaliskuusta alkaen.
- HSL:n joukkoliikenteen palvelutason parantuminen. Asiakastyytyväisyystutkimusten toteutamisessa on haasteita koronapandemian vuoksi. Konserniraportin mukaan metromatkustajien tyytyväisyys on noussut Länsimetron käyttöönottoa edeltäneelle tasolle, jolloin noin 91 % matkustajista oli tyytyväisiä joukkoliikenteeseen.
- HSL:n tuottavuus nousee vähintään 1,5 %/vuosi. Täyttöasteeseen vaikuttaa riittävän matkustusväljyyden varmistaminen koronapandemian aikana.
- EMMA: Espoon kulttuuripalveluiden haluttavuus ja toiminnan laatu. Näyttelyitä on toteutuksessa 10 tavoitteena olleen 13 näyttelyn sijasta.

4.2 Länsimetro Oy – hankkeen II vaiheen toteutus

Espeen valtuuston hyväksymän Länsimetron II vaiheen hankkeen hyväksytyt kustannusarvio on 1 159 milj. euroa. Tarkennetussa hankesuunnitelmassa on arvioitu hankkeen II vaiheen luovutuksen Helsingin kaupungin liikennelaitoksen (HKL) käyttöön toteutuvan vuoden 2023 aikana.

Hankkeen on raportoitu etenevän aikataulun ja budjetin mukaisesti. Konserniraportin mukaan vuoden 2020 lopussa hankkeen kokonaisvalmiusasteen tulisi ylittää 90 prosenttia. Länsimetrolle asetettujen tulostavoitteiden arvioidaan konserniraportissa toteutuvan.

Matinkylä-Kivenlahti -hankkeen on raportoitu etenevän kokonaisuutena hankesuunnitelman mukaisessa aikataulussa ja kustannusarviossa. Konserniraportin mukaan hankkeen rakentamisen kokonaisvalmius syyskuun 2020 lopussa oli 77,5 prosenttia.

Koronaviruspandemian raportoidaan aiheuttaneen viiveitä muun muassa hissien ja liukuportaiden asennuksiin ja joidenkin materiaalien toimituksiin. Lisäksi asemien rakennusurakoiden toteutuksessa raportoidaan olevan asemakohtaisia viiveitä 0 – 4 kuukautta, mutta näiden viiveiden ei ole raportoitu vaikuttavan kokonaisuikataulun toteutumiseen.

Ilmakuva Espoonlahdesta, Lippulaiva

Hannu Vallas, Lentokuva Vallas Oy

Hankkeen valmistumisen kannalta merkittävimpänä riskinä on raportin mukaan Espoonlahden aseman rakenteiden valmistuminen ajoissa, koska asemalla on yhteisiä rakenteita kauppakeskus Lippulaivan kanssa. Viimeisenä valmistuva Espoonlahden asema määrittää siten koko hankkeen valmistumisen. Lippulaivan rakentamisesta on solmittu urakkasopimus lokakuussa 2019 edellisen sopimuksen kariuduttua.

Lippulaiva-hanke ei ole pystynyt luovuttamaan rakentamisvastuullaan olleita kuilurakenteita aikataulun mukaisesti. Yhteistyötä on tiivistetty ja haetaan toimenpiteitä viiveiden poistamiseksi. Espoonlahden Bussiterminaalin urakkahankinnat on aloitettu ja rakentamisen on tarkoitus alkaa loppuvuonna, kun Lippulaiva on luovuttanut tilat Länsimetrolle.

Konserniraportissa todetaan hankkeen etenevän kustannusarvion mukaisesti eikä merkittäviä yksittäisiä kustannusriskejä ole tunnistettu. Rakennustöiden ennustetaan maksavan enemmän kuin urakoitsijat ovat tarjousvaiheessa arvioineet. Urakoihin on lisäksi tullut laajuus- ja laatutason muutoksia. Näiden ei kuitenkaan arvioida vaikuttavan kokonaiskustannusarvion toteutumiseen.

5. Ajankohtaiset tarkastuslautakunnan seuraamat asiat

5.1 Kiireettömään hoitoon pääsy terveystalveissa (terveysasemat ja suun terveydenhuolto)

Valtioneuvosto antoi maaliskuussa 2020 valmiuslain perusteella asetuksen valmiuslaissa säädettyjen toimivaltuuksien käyttöönotosta. Asetuksessa säädetään kunnalle mahdollisuus poiketa terveydenhuoltolain säädettyjen määräaikojen noudattamisesta kiireettömän hoidon järjestämisessä ja sosiaalihuoltolain 36 §:ssä tarkoitetuista palvelutarpeen arvioinneista.

Espoossa terveystalveiden toimintaa muutettiin Espoossa koronapandemian vuoksi siten, että kiireettömiä aikoja on ollut tarjolla vähemmän kuin vastaavana aikana vuonna 2019.

Tammi-helmikuussa terveystalvelääkärin vastaanotolle pääsy (T3, kolmas vapaa aika, vrk) on vaihdellut 21-27 vuorokauden välillä, mikä on hieman vuoden 2019 vastaavaa ajankohtaa pidempi (13-17 vuorokautta). Huhti-lokakuussa kiireettömälle vastaanotolle pääsy on kestänyt keskimäärin 90 vuorokautta. Tilastot eivät sisällä kiireellistä hoitoa, johon pääsee edelleen samana päivänä.

Suun terveydenhuollossa kiireetön hoito lopetettiin koronavirustilanteen vuoksi keväällä 2020 valtakunnallisen suosituksen mukaisesti. Tammi-helmikuussa odotusaika hammaslääkärin kiireettömälle vastaanotolle (T30, kolmaskymmenes vapaa aika, vrk) on vaihdellut 94-141 vuorokauden välillä, mikä on hieman vuoden 2019 vastaavaa ajankohtaa pidempi (96-97 vuorokautta). Heinä-elokuussa odotusaika hammaslääkärin kiireettömälle vastaanotolle on vaihdellut 53-87 vuorokauden välillä. Syyskuussa odotusaika hammaslääkärin kiireettömälle vastaanotolle on ollut 60 vuorokautta. Lokakuussa odotusaika on ollut 180 vuorokautta. Tilastot eivät sisällä kiireellistä hoitoa, johon pääsee edelleen samana päivänä eikä lasten ja nuorten määräaikaistarkastuksia, jotka hoidetaan määräaikana.

Tammi-helmikuussa odotusaika suuhygienistin vastaanotolle (T3, kolmas vapaa aika, vrk) on vaihdellut 26-37 vuorokauden välillä, mikä on hieman vuoden 2019 vastaavaa ajankohtaa lyhyempi (38-48 vuorokautta). Heinäkuussa odotusaika suuhygienistin vastaanotolle oli 64 vuorokautta. Odotusaika suuhygienistin vastaanotolle on syksyn kuluessa pidentynyt, elokuussa odotusaika oli 31 vuorokautta, syyskuussa 45 vuorokautta ja lokakuussa 60 vuorokautta.

Tarkastuslautakunnan arviointi

Keväällä 2020 alkaneen koronapandemian takia supistetun palvelutuotannon myötä on terveystalveihin syntynyt patoutunutta kysyntää. Tilanne on syksyn kuluessa heikentynyt merkittävästi erityisesti suun terveydenhuollossa. Vasta myöhemmin nähdään mitä seurauksia on ollut ja tulee pidemmällä aikavälillä olemaan sillä, että terveystalvelujen määräajoista terveystalveilla ja suun terveydenhuollossa on voitu poiketa koronapandemian takia.

5.2 Vanhusten tehostetun palveluasumisen valvonta

Sosiaali- ja terveystalvelautakunta kehotti helmikuussa 2019 toimialaa raportoimaan lautakunnalle kolmen kuukauden välein tehdyt valvontakäynnit, annetut sanktiot, tehostetussa valvonnassa olevien yksiköiden määrän ja epäkohtien korjaantumisen.

Sosiaali- ja terveystalvelautakunta on kokouksessaan 25.2.2020 hyväksynyt Ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen valvontasuunnitelman 2020. Suunnitelman mukaan tehostetun palveluasumisen valvonta muodostuu palveluntuottajan omavalvonnasta sekä ennakoivista (neuvonta, ohjaus), suunnitelmallisista ja reaktiivisista valvontatoimenpiteistä. Valvontaa toteutetaan yhdenmukaisesti sekä kaupungin omiin että ostopalveluhoivakoteihin.

Vuoden 2020 tammi-lokakuun aikana tehostetun palveluasumisen valvonnassa tehtiin yhteensä 68 ennalta suunniteltua valvontakäyntiä. Näistä 38 toteutettiin koronarajoitusten vuoksi etäkäynteinä puhelimitse. Lisäksi tehtiin 32 ennalta ilmoittamatonta reaktiivista valvontakäyntiä. Koronapandemian takia kaikkiin ostopalveluhoivakoteihin on tehty viikoittaiset valvontasoitot, joissa on selvitetty kunkin hoivakodin asukkaiden ja henkilökunnan tilanne sekä suojaintilanne. Valvontasoittoja on tehty tammi-lokakuussa yhteensä 1 309.

Tehostetussa valvonnassa on ollut tammi-kesäkuussa 2020 yhteensä kuusi hoivakotia ja ajalla heinä-lokakuu 2020 kaksi hoivakotia. Tehostettu valvonta on liittynyt joko yksiköissä todettuihin koronatartuntoihin tai hoivakodin laadun tehostettuun seurantaan. Yhdelle hoivakodille on annettu sopimuksen mukainen reklamaatio ja sakko.

Suoritettavat valvontatehtävät ja niiden seuraamukset vanhusten hoivapalveluissa

Valvontatehtävät	Tammi-huhtikuu 2020	Touko-kesäkuu 2020	Heinä-lokakuu 2020	Yhteensä tammi-lokakuu 2020
Valvontakäynnit				
Suunniteltu, ennalta ilmoittamatonta käynti	10	0	20	30
Suunniteltu, ennalta ilmoitettu puhelinkäynti	14	19	5	38
Reaktiivinen huolikäynti, ennalta ilmoittamatonta	17	6	9	32
Sanktiot				
Kirjallinen huomautus	0	0	0	0
Reklamaatio, johon liittyy	0	0	2	2
asukkaiden sijoitussulku	2	2	1	3
sakkomaksu	0	0	1	1
Tehostettu valvonta				
Sanktioihin liittyy	0	0	1	1 hoivakoti
Muu huoli (mm. koronatilanne)	6	6	1	7 hoivakotia
Koronatilanteeseen (Covid 19) liittyvät valvontasoitot hoivakoteihin				
Valvontasoittoja	463	312	534	1309

Lisäksi soitettu päivittäin hoivakoteihin, joissa Covid 19 -positiivisia asiakkaita.

Lähde: Sosiaali- ja terveystk 25.11.2020 Tehostetun palveluasumisen valvonnan 3/2020 osavuosikatsaus

Tarkastuslautakunnan arviointi

Osavuosikatsauksen yhteydessä on raportoitu sosiaali- ja terveyslautakunnan edellyttämät tiedot vanhusten hoivapalveluiden tuottajien valvonnasta. Tehostetun palveluasumisen osavuosikatsauksen mukaan suurimmassa osassa hoivakodeista toiminta on säilynyt vuoden aikana hyvällä tasolla, vaikka koronaan liittyvät suojaustoimet ovat vaikuttaneet asukkaiden arkeen. Tarkastuslautakunta korostaa, että on erittäin tärkeää jatkaa tehostetun palveluasumisen valvontaa valvontasuunnitelman mukaisesti koronavirustilanne huomioiden.

Tarkastuslautakunta 25.11.2020

Kuntalain mukaisesti tarkastuslautakunnan tehtävänä on arvioida valtuuston asettamien toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutumista kunnassa ja kuntakonsernissa sekä onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Vuosittain laadittavan arviointikertomuksen lisäksi Espoon tarkastuslautakunta antaa valtuustolle lausunnot toisesta ja kolmannelta osavuosikatsauksesta sekä konserniraporteista.